

יום עיון

ממשבר לשינוי בהכשרה להוראה: עדויות וסיפורי חיים באומנות, ביצירה ובמחקר

יום שלישי, ד' ניסן תשפ"ב

5 באפריל 2022, בשעות 09:30-15:45

חוברת תקצירים

הרצאת פתיחה 10:10 – 10:35

”הזכות לזכור והזכות לשכוח כזכויות אדם”

פרופ' עמית שכטר, נשיא מכללת אורנים - המכללה האקדמית לחינוך

האם ניתן למנות את הזכות לזיכרון בין הזכויות שהחברה צריכה להגן עליהן? אם כן, מהם היסודות התיאורטיים והרעיוניים שלה? בהרצאה זו אני מנסה לענות על שאלות אלו על ידי מתן פרספקטיבה חדשה לגבי מרכיבי הזכות לזיכרון, מקורם והצדקותיהם, המנגנונים הדרושים למימוש הזכות לזיכרון והמסגרת המשפטית הנדרשת למימוש הזכות. הבסיס לדיון הוא ההכרה תחילה בתפקיד היסודי של הזיכרון בחיי האדם, בפרט בכל הנוגע ליצירה, שימור והקניית זהות. מרכיבים אלה מצדיקים את הצורך להגן על הזיכרון באמצעות הגדרתו כמושא לזכות. לאחר מכן אדון בארבעת האלמנטים המרכיבים את הזיכרון - לזכור, לשכוח, להיזכר ולהישכח - ובתלות שלהם בתקשורת בין בני אדם. בהמשך אתאר את טיב הזכויות ואת ההבחנה בין סוגי זכויות שונים – חירות, טענה (או זכות כנגד חובה), כוח וחסינות. החלוקה השיטתית של מרכיבי הזיכרון וההכרה בסוגים השונים של זכויות אדם מאפשרת לקיים דיון מושכל על חשיבותו של הזיכרון ועל הדרכים הראויות לשמרה.

מושבים מקבילים - רצועה ראשונה 11:00 – 12:30

מושב 1

וידויים מהרשת: פגיעות מיניות, יחסים רעילים וצריכת פורנוגרפיה

יו"ר: ד"ר צמרת ריקון, אורנים - המכללה האקדמית לחינוך

#למה לא התלוננתי: על הסיבות שבגינן צעירים בישראל לא מתלוננים על פגיעות מיניות

ד"ר מיכל דולב כהן, ד"ר צמרת ריקון, ד"ר ענבר לבקוביץ, אורנים - המכללה האקדמית לחינוך

פגיעה מינית בקרב ילדים ונוער היא תופעה כלל עולמית אשר מעסיקה את גורמי הרווחה, הטיפול והמשטרה. בשנת 2018, נוצר האשטאג #WhyIDidntReport, אשר הופץ ברשתות החברתיות ונתן במה לקורבנות פגיעה מינית לספר את סיפורם ולהסביר מדוע בחרו שלא לדווח. המחקר הנוכחי ביקש לבחון טקסטים/עדויות בעברית המתארים את הסיבות שבגינן ילדים ונוער לא דיווחו על הפגיעה המינית בהם.

91 טקסטים מתוך הרשתות החברתיות נותחו ונמצאו 5 סיבות עיקריות אשר מנעו את הדיווח: (1) יחסי מרות, (2) האשמה עצמית של קורבן הפגיעה, (3) אי דיווח מתוך הנחה שלא יאמינו לקורבן, (4) אי דיווח בעקבות מזעור האירוע והדחיקתו, (5) תחושת האכזבה לאחר הדיווח. המאמר ידון בממצאים ובהשלכותיהם על ההיבט המערכתי-טיפולי.

מתוך הממצאים ניכר כי נראה כי הנפגעים חווים קושי כפול. התמודדות עם האירוע הטראומטי והשפעתו על חייהם וקושי בדיווח על האירוע ונשיאת נטל הפגיעה לבדם. מאחר ולא מרגישים בטוחים או תועלת בחשיפת החוויה המטלטלת.

ממצאי המחקר הצביעו על כך הצורך בשינוי נהלי הדיווח/התנהלות הרשויות/ על מנת שיוכלו לספק מרחב בטוח לדיווח על פגיעות והגברת המודעות החברתית להשלכותיה הרחבות של פגיעה מינית.

מושב 1

וידויים מהרשת: פגיעות מיניות, יחסים רעילים וצריכת פורנוגרפיה

”what the Fuck” מה ראיתי עכשיו?: נערים מדברים את עצמם כצרכני פורנוגרפיה

ד”ר חן קצביץ פרסלר, מכללת לוינסקי לחינוך והמכללה האקדמית אחווה

לצד זרם מחקרי דומיננטי העוסק בהשפעותיה השליליות של פורנוגרפיה על בני נוער, התפתח בשנים האחרונות זרם מחקרי נוסף, העוסק בפרשנות ובמשמעות שמעניקים בני נוער לפורנוגרפיה ולהיותם צרכנים שלה. באמצעות הקשבה לעדויות של נערים על האופן בו הם תופסים את עצמם כצרכני פורנוגרפיה, ניתן לגלות כי קבוצת הנערים אינה הומוגנית ביחס שלה לצריכת פורנוגרפיה. על ידי בחינה של המשא ומתן הכפול שמקיימים נערים – עם שיח פורנוגרפי דומיננטי מחד, ועם שיחים אנטי-פורנוגרפיים שחדרו גם הם בשנים האחרונות לזרם המרכזי מאידך, ניתן לאפיין את התמקמותם של נערים על פני רצף הנע בין אימוץ והדיפה של מסרי הפורנוגרפיה.

בהרצאה יוצגו ממצאים מתוך מחקר איכותני שנערך בקרב נערים ישראלים, יהודים, הטרוסקסואלים, הלומדים בבתי ספר ממלכתיים חילוניים, בגילי 15-17.5. ניתוח הממצאים העלה שלוש קטגוריות של נערים ביחס למיקומם הדומיננטי על פני רצף אימוץ-הדיפה של הפורנוגרפיה – מאמצים, אמביוולנטיים והודפים. בשלוש הקטגוריות זוהה המשא ומתן של הנערים עם השיח הפורנוגרפי ועם שיחים נגדיים לו בעוצמות שונות, סביב סוגיות שונות, ביניהן מידת הלגיטימציה שהם מקנים להיותם צרכנים שלה.

בהרצאה אתייחס לשוני בין שלוש קבוצות הנערים ביחס לאופן שהם תופסים את עצמם כצרכני פורנוגרפיה, כממד בהתמקמות שלהם למולה, ואטען כי לצד הנערים המאמצים שלא מסתייגים כלל מהיותם צרכנים של הפורמט, ישנם נערים המביעים אמביוולנטיות, כך שלצד רגשות אשם הם מוצאים צידוקים להמשך צריכתם, ובנוסף להם ישנה קבוצת הנערים ההודפים, אשר מתכתבים עם שיח מוסרי דומיננטי המקשה עליהם לצרוך את הפורמט ומעורר בקרבם רגשות אשם חזקים.

מושב 1

וידויים מהרשת: פגיעות מיניות, יחסים רעילים וצריכת פורנוגרפיה

גז רעיל - על התעללות רגשית סמויה ועדויות ממערכות יחסים רעילות

רונית בורשט, מאמנת קוגניטיבית התנהגותית; מומחית באימון למערכות יחסים; מייסדת ומנהלת קהילת 'גחליליות' לנשים נפגעות גזלייטינג

"המחזאי פטריק המילטון לא יכול היה לדמיין שהמחזה שלו "Gaslight" משנת 1938, יעניק לעולם של היום מונח כה חזק בשם "גזלייטינג" (Gaslighting).

גזלייטינג (בעברית: נרנור) היא סוג של התעללות פסיכולוגית סמויה, שבאמצעותה מנסה המתעלל להבטיח דומיננטיות ושליטה בקורבן על ידי שימוש מתוחכם בשקרים, בלבול וטכניקות אחרות, שנועדו לגרום לו להטיל ספק בעצמו, בזיכרונותיו ובמחשבותיו לגבי אירועים שקרו. בצורותיה הקשות, היא עלולה לערער את יציבותו של הקורבן ולהוביל לאובדן שליטה כמעט מוחלט בחייו. ככל שהתעללות נמשכת, היא עלולה לגרום לו לאבד את תחושת הזהות והערך העצמי שלו עד כדי פקפוק בשפיות דעתו. גזלייטינג יכולה להתרחש בכל סוג של מערכת יחסים, בין אם אישית או מקצועית וחוצה מגדרים. היא מסתורית ואמורפית ולכן קשה לזיהוי ולאבחון, מה שהופך אותה למרושעת והרסנית עוד יותר. למעשה, לעתים קרובות קורבנות כל כך שבויים בהשפעתו של המתעלל ומהספק העצמי שהוא יצר בהם, עד שייקח זמן רב להבין מה קורה ולבקש עזרה.

הופעתו המחודשת של המונח בשפת היום-יום שלנו נובע בחלקו מהתמקדות חברתית רחבה יותר באלימות נגד נשים. ככל שאנו מתקדמים לעבר הבנה רחבה יותר של מהי אלימות - גזלייטינג זוכה יותר ויותר להכרה כטכניקה של התעללות פסיכולוגית פוגענית.

ההרצאה תעסוק בהתעללות רגשית סמויה במערכת יחסים זוגית, דרך עדויותיהן וסיפוריהן של נשים נפגעות גזלייטינג, כפי שעלו בקהילת 'גחליליות'. נלמד לזהות קווים לדמותו של המתעלל, מי עלולה להיכנס למערכת יחסים כזו, מהן המניפולציות המרכזיות בהן משתמש המתעלל ודרכי התמודדותו.

מושב 1

וידויים מהרשת: פגיעות מיניות, יחסים רעילים וצריכת פורנוגרפיה

50 גוונים של סקסטינג: עדויות על פגיעות מיניות ברשת בקרב מתבגרים

ד"ר מיכל דולב כהן, אורנים - המכללה האקדמית לחינוך

סקסטינג היא תופעה אשר מייצגת שליחה וקבלה של תכתובות מיניות שמתבצעות באמצעות טקסטים, תמונות, סרטונים או אמוטיקונים בעלי אופי מיני ישיר או מרומז. מחקרים שנערכו בתחום מצביעים על כך שהתופעה נפוצה בקרב מתבגרים ושהיא מהווה ביטוי של המיניות שלהם במרחב המקוון.

סקסטינג משרת מטרות מגוונות, ובהן חיזור רומנטי, הבעת אמון בצד השני, חיזוק קשרים חברתיים, וצבירת כוח ופופולריות חברתית בקרב קבוצת השווים; והוא יכול להתרחש כחלק ממערכת יחסים זוגית או מחוץ למערכת יחסים רומנטית. החלפת הסקסטינג יכולה להתרחש בהסכמה כחלק מתהליך הדדי של פלירטוט, אך ישנם מצבים בהם סקסטינג נשלח ללא הסכמת המקבל או שהוא תוצאה של הפעלת לחץ על אחד מהצדדים המעורבים. ספרות המחקר מעידה על כך שעל בנות מופעל יותר לחץ מאשר על בנים לשלוח הודעות סקסטינג והן מדווחות על מקרים רבים בהם בני זוגם לחצו עליהן לשלוח תכנים מיניים מבלי שרצו בכך. זאת ועוד, נראה כי לעיתים הפעלת הלחץ לקבל מאחר תמונות מיניות, הופכת לסקסטורשן (Sextortion) – סחיטה אשר במהלכה המקרבן מאיים בהפצת תמונות מיניות של המצולם על מנת לאלץ את הקורבן לשלוח תמונות מיניות נוספות, תשלום כסף, ביצוע אקט מיני או מניעת הקורבן לעזוב מערכת יחסים. פגיעה נוספת יכולה לבוא לידי ביטוי באמצעות פורנו נקמה, כאשר בעקבות פרידה, מופץ ללא הסכמה הסקסטינג שנשלח במהלך מערכת היחסים, זאת לצד הפצת סקסטינג והעברתו לאחר, לא מתוך מניע של נקמה.

ההרצאה תציג את תופעת הסקסטינג מנקודת המבט של המתבגרים ואת הפגיעות המיניות השונות אשר עלולות להגרם במהלכה.

מושב 2

מהחלל שלי לחלל שלך: משמעויות החיים לצד השכול

יו"ר: ד"ר איילה צור, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

מתוך עולמות שבורים

אורלי שליפקוביץ, מורה בבית הספר הריאלי בחיפה

מותו של אחי הוא האירוע המשמעותי ביותר בחיי, נקודת מפנה שערערה את עולמי.

לאחר מותו החיים התחילו מחדש, אחרת. כשמת לך מישהו, החיים שלך, כמו שהכרת אותם, הסתיימו. המוות של אחי שינה אותי, עיצב אותי.

כאשר אני מספרת כי אני אחות שכולה וכי אחי היחידי נפטר, שואלים כמה זמן עבר, ככל שחולף הזמן אנשים מפנים כלפי ציפיות שאסתגל ואשתקם ואפנים תגובות המתייחסות לאובדן. את הכאב הזה, הזמן, הדברים והמעשים לא יכהו. הגעגוע והכאב הוא על האח היחיד שהיה, ושאיננו עוד.

כאחות שכולה המתמודדת כבר עשרים שנים עם משמעות האובדן, התמודדתי גם עם ליווי של אחאים שכולים במערכת החינוך ומחוצה לה. שוחחנו על הנושא הכאוב ואחת הבעיות שעלתה בכל פעם: לאף אחד לא היה אכפת ממני, לא ראו את הקושי, את ההתמודדות, אנשים חושבים שהזמן עושה את שלו והכאב חולף, שואלים מה עם ההורים, דואגים שנשמור עליהם, ומה איתנו? חשתי תסכול מכך שהסביבה איננה מקלה עלי את ההתמודדות עם השכול שלי וכאחות שכולה הזדהיתי עם כאבם של האחאים אותם ליוויתי.

מתוך ניסיון, עניין בנושא והבנה כי השפעת השכול על אחאים הוא נושא אשר במשך שנים נזנח, חשבתי שיש מקום לשמוע את סיפורן של אחיות שכולות, ששכלו את אחיהן הבכור, שנשארו גם הן יחידות להוריהן, שחו את האובדן בגיל ההתבגרות, גיל בו מערכת היחסים בין האחיים ועם ההורים היא קריטית להתפתחותם. לנוכח עוצמת הכאב ולנוכח הקושי לתקשר אותו לסביבה, סברתי כי חשוב להשמיע את קולן של נשים אלו ובחרתי לצאת ולחקור.

אני מאמינה כי מחקרי עוזר לשפוך אור על התמודדותן של האחיות השכולות, שנשארו יחידות להוריהן ועל האחיים השכולים בכלל.

מושב 2

מהחלל שלי לחלל שלך: משמעויות החיים לצד השכול

ח.ל.ל. ומלואו

נטע כפרי, מעצבת פנים, אחות שכולה

בשנת 2003 נהרג אחי, אסף ביתן ז"ל בעת פעילות מבצעית. אסף הוא החלל הפרטי שלי. מותו פער בי בור עמוק חשוך ומלא באי וודאות, לא ידעתי מאין יבוא עזרי ולא ידעתי שהוא יבוא מתוך האין.

אחרי תקופה ממושכת בתוך אותו בור, התחלתי לראות ולהבין שהחלל נובע לא רק ממותו של אסף אלא גם ממקומות רגשיים, שהדחקתי במשך השנים. מותו של אסף הטיל את הפצצה, הפצצה יצרה בתוכי חלל וכל הדחקותיי הוצפו. "הלגיטימציה" להיות שקועה באבל, אפשרה לי להתבונן פנימה, להרגיש את עצמי, להכיר את עצמי, לזהות מי באמת אני ומה אני רוצה.

בשנת 2017 התחלתי את לימודי תואר שני ABR – ART BASED RESEARCH במכללת אורנים. כחלק מהלימודים נתבקשנו לבחור נושא לחקר – כמעצבת פנים במקצועי – הרגשתי שמושג החלל סובב אותי ובחרתי לחקור את מושג החלל במשמעותו הפיסית, הרגשית וכינוי לחייל צה"ל שנהרג. החקר המשיך לעבודת תזה בהנחיית ד"ר אביב לבנת ופרופ' יעל גילעת, נמצאת בשלבי שיפוט אחרונים, נקראת ח.ל.ל ומלואו ועוסקת בשאלה המרכזית האם חלל הוא בהכרח אין?

בהרצאה אציג את תהליך היצירה, שהוביל לשינוי משמעות מושג החלל כפי שתפסתי אותו, והעמיק אותה, את המעבר מהחלל הפרטי שלי לחלל הקולקטיבי בו כל אחת ואחד יכולים למצוא את החלל שלה.ו, ואענה על השאלה כיצד הגעתי לתובנה שהחלל הוא פרדוקס - אינסופיות תחומה המכיל בו זמנית את היש ואת האין. הבנתי שעזרי הגיע מתוך הסכמתי (או אולי במובן מסוים, מחוסר הברירה שהיתה לי) לשהות בתוך הפרדוקס ובתוך האין וזו אפשרה לי הן את הזיכרון ואת המשכיות החיים מתוך התפתחות, יצירה וחיוניות. ההרצאה תתמקד בתחנות לאורך התהליך שהעמיקו את התובנות שלי לגבי מושג החלל ושינו אותו, את חשיבותו ומשמעותו לצמיחה והתפתחות אישית וחברתית, תוך כדי הצגת תמונות מתוך העבודות.

מושב 2

מהחלל שלי לחלל שלך: משמעויות החיים לצד השכול

מהעצב שלי לעצב שלך: משמעויות לחיים לצד השכול

ד"ר מיכל גולן, אשת חינוך ולשעבר דקנית הפקולטה לחינוך באורנים וראשת מכון מופ"ת

אדם החווה אובדנים ופרידות מחפש משעולים לתעל אליהם את כאבי חייו. אנשים שונים עושים זאת בדרכים שונות. לעתים קרובות הדרך בוחרת באדם ואופני הביטוי בהם הוא חש בנוח מתייצבים ל"שירותו" בחיפושיו אחר דרכים להקל על עומס רגשותיו.

אביא בשיח במושב הזה שני סוגי מסעות בהם אני מצויה בשנים האחרונות:

1. מסע של כתיבה אישית הבא להנכיח את יקירי שאינם בעולם הזה, לשזור את חייהם בתוך שרשרת הדורות, ליצור סוג של רצף מהמקטעים השונים, ולתת להם את המקום שהם ראויים לו בקרב בני משפחתנו ושאר אוהביהם.
2. מסע של שיח עם צוותי רפואה אשר מטרתו לתת לרכיב הבין-אישי, לשיח האנושי המקשיב (המיומנויות ה"רכות" הקשות ביותר ליישום), את המקום הראוי לו בשיח המקצועי ולהכיל בתוכו את בני משפחות המאושפזים.

מושב 3

עדויות וידאו על השואה: בין הארכיון לכיתה

יו"ר: ד"ר לילך ניישטט-בורנשטיין, מכללת סמינר הקיבוצים

Digital Testimonies in the Classroom: Lessons from the Fortunoff Archive

Stephen Naron, Yale University

In 1979, a grassroots organization, the Holocaust Survivors Film Project, began videotaping Holocaust survivors and witnesses in New Haven, Connecticut. In 1981, the original collection of 183 testimonies was deposited at Yale University. Since then, the Fortunoff Video Archive for Holocaust Testimonies has initiated, recorded, and preserved witness testimonies in North and South America, Europe, and Israel. The collection of over 4,400 testimonies comprising more than 12,000 hours is available to researchers, educators, and the general public. Join the director for an introduction to the archive, and a discussion of current digital and educational projects using testimonies from the collection.

מושב 3

עדויות וידאו על השואה: בין הארכיון לכיתה

עדות ותהודה, מורים חוקרים, עורכים, ומלמדים עדויות מהשואה

ד"ר אוהד אופז, נגה סטולר וג'קי בריל רוברטו, אורנים - המכללה האקדמית לחינוך

כיום, בעידן שבו נאספות אינספור עדויות לאירועים היסטוריים וחברתיים טראומטיים החובה לצפות בעדויות ללמוד מהן וללמד אותן חשובה ודחופה לא פחות מן התיעוד.

דורי לאוב, פסיכיאטר וניצול, ומפיקת הטלוויזיה לוראל וולוק, הקימו ב-1979 מפעל חלוצי לתיעוד עדויות מהשואה במטרה לאפשר לכל ניצול להיות לעד ולהנציח את סיפורו (לאוב בתוך פלמן ולאוב 2008, מיכל גבעוני, 2015). בארכיון עדויות הוידאו, פורטנוף (Fortunoff) באוניברסיטת ייל, שהוקם בהמשך למפעלם של לאוב וולוק, נאספו ברבות הימים יותר מ-4500 עדויות. עוד עשרות אלפי עדויות וידאו של ניצולים נאספו בארכיונים העצומים שהוקמו בעקבותיו^[1]. אלא שהמחויבות האתית של לאוב, שותפיו וממשיכי דרכם לעדים ולעדויות צמצמה את זמינותם ונגישותם של סרטי העדות לקהלים. רק אחוז קטן מעדויות הוידאו זכה להגיע אל הצופים ורק עשרות בודדות מהן נלמדו ונחקרו.

בקורס במהלכו נוצר פרויקט עדות ותהודה התמקדנו בעדויות וידאו, מהראשונות שתועדו בארץ במיזם תיעודי חלוצי אותו הוביל לאוב באמצע שנות ה-80. בשלב הראשון הסטודנטים סרקו עדויות אלה שרובן מעולם לא נצפו במאגר המקוון של ארכיון ייל ובחרו את הניצולים שאת עדותם רצו לערוך. בשלב הבא צפו בשעות הרבות שתועדו ובמקביל איתרו חלק מהניצולים ובני משפחותיהם שעוד נותרו בחיים על מנת לשתפם בתהליך. מתוך החומרים הרבים צוותי הסטודנטים גבשו תמצית רעיונית וסיפורית אשר נערכה לכדי סרטוני עדות קצרים ונגישים בשילוב דימויים ארכיוניים היסטוריים ואמנותיים. הצגת המיזם תבקש לבחון כיצד השפיעה ההתנסות בעריכתן של העדויות ככלי מחקר והוראה ולשאול - מה הם הערכים האתיים, רעיוניים ואסתטיים התנסות זו אפשרה לסטודנטים לברר ולגבש?

[1] בהם ארכיוני יד ושם, Shoah Foundation של סטיבן ספילברג, ארכיון מוזאון השואה האמריקאי.

מושב 3

עדויות וידאו על השואה: בין הארכיון לכיתה

”סטודנטיות חוקרות עדויות מן הארכיון”

ד”ר לילך ניישטט בורנשטיין וטל מלכא, מכללת סמינר הקיבוצים

הקורס ”משבר העדים בספרות, בקולנוע ובהיסטוריה” (התכנית לתואר שני במדעי הרוח בגישה רב תחומית, מכללת סמינר הקיבוצים, תשע”ב) נערך כמחווה לקורס שלימדה שושנה פלמן באוניברסיטת ייל שבארצות הברית באמצע שנות השמונים של המאה העשרים. זה היה הקורס המתועד הראשון בו הוקרנו עדויות וידאו של ניצולי שואה לפני סטודנטים – ועוררו משבר בכיתה. ”עדות: משבר העדים בספרות, בפסיכואנליזה ובהיסטוריה”, הספר שפרסמו פלמן ודורי לאוב לפני שלושים שנה בעקבות אותו משבר, שינה באופן דרמטי את תפיסת העדות.

רחל ורפאל אברבנאל הם זוג ניצולי שואה ילידי יוגוסלביה. בתחילת שנות התשעים הם נשאו עדות של שש שעות עבור ארכיון פורטנוף באוניברסיטת ייל. במסגרת הקורס ”משבר העדים בספרות, בקולנוע ובהיסטוריה” חקרו הסטודנטיות והסטודנטים במכללת סמינר הקיבוצים את עדותם הנשכחת של השניים, ושילבו קטעים מתוכה בסרטים קצרים שיצרו. הסרטים בוחנים את המשברים והאתגרים בהאזנה לעדות, את אופני ייצוג הטראומה, את השפה הקולנועית ואת היחס בין האישי לקולקטיבי. בעקבות הקישור של שושנה פלמן בין כלים פואטיים ופדגוגיים, בהיצג נבחן את הקשר בין משבר העדות למשבר ההוראה, את השינויים שהתחוללו בתפיסת העדות מאז הקורס של פלמן, וגם איך כיתה ישראלית מפרשת היום עדויות וידאו על השואה?

מושב 3

עדויות וידאו על השואה: בין הארכיון לכיתה

עדות פואטית כעדות מגוננת: המקרה של ק. צטניק

ד"ר רינה דודאי, מכללת סמינר הקיבוצים; ספרה לשון האש: עדות פואטית על הטראומה של השואה, יצא בהוצאת מכון מופ"ת

בישיבה מס' 68 של משפט אייכמן ב-7 ביוני 1961 עלה ק. צטניק לדוכן העדים כדי להעיד על אושוויץ. עדותו הייתה קצרה ביותר, עדות שנקטעה בהתמוטטות ובאשפוזו בבית החולים. טקסט העדות הקצר, שעל פי שבועתו לעצמו היה אמור לייצג את המיליונים שנרצחו, קרס איתו ולא הגיע לכלל ביטוי. הטקסט של העדות של ק. צטניק, ש"עמד" חשוף לעולם הממשי, ללא מנגנוני הגנה, לא יכול היה להתקיים. במרחב של בית המשפט נותרה רק השתיקה הרועמת של ההתעלפות. בהתעלפות זו סימן ק. צטניק את גבולות השיח על חוייה אסונית כחויית השואה. את דבריו בחר ק. צטניק לומר במרחב הפואטי של כתיבתו.

בהרצאה אבחן את העדות של ק. צטניק בעזרת סרטון העדות שלו בבית המשפט תוך השוואה לעדות הפואטית שלו בספרו "בית הבובות" (1953) ואראה מנגנונים שונים של השפה הפואטית השומרים, לטענתי, על העדות מפני קריסתה.

מושב 4

בניית נרטיב של תיקון בגיל הרך: ממשבר לחוסן בעת קורונה

יו"ר: ד"ר סיגל אחיטוב, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

לכל ילד וילדה יש סיפור שצריך להישמע: ילדות בגיל הרך בתקופת הקורונה - בין טראומה ובניית חוסן

ד"ר חנה צור, האוניברסיטה העברית בירושלים

מגפת הקורונה, בדומה לאירועים טראומטיים קולקטיביים כמו מלחמות ואסונות טבע, מציבה את הילדים בגיל הרך בסיכון מוגבר לפגיעה ארוכת טווח בהתפתחותם ובסיכון להופעת סימפטומים פוסט טראומטיים, יותר מכל קבוצת גיל אחרת. הסיכון נובע מהתפתחות המואצת של המח בשנים הראשונות לחיים, שמושפעת מנסיבות ומאירועי החיים. בעיקר מושפעת ההתפתחות מאיכות הקשר עם דמויות המבוגרים הקרובים והמטפלים בילדים הן במשפחה והן במסגרת החינוכית. כבר לאחר הסגר הראשון כאשר הילדים חזרו למסגרות החינוכית התגלתה תמונה מדאיגה של נסיגה מהישגים התפתחותיים שכבר הושגו, והתנהגויות המצביעות על סימפטומים טראומטיים. בלטו לעין התנהגויות אלימות והרסניות, קושי רב בוויסות, ואי היענות לפניות המבוגרים. את פניהם של הילדים קבלו צוותים חינוכיים שחוו גם הם בתקופה זו מצבי דחק קשים, והתקשו להתמודד עם הילדים. אי היציבות בקיום שגרת לימודים במסגרות, נמשכה תקופה ארוכה, אף הסלימה את המצב. במצבים כאלה של טראומה קולקטיבית, למסגרות החינוכיות יש תפקיד חשוב בהחזרת הילדים למסלול התפתחותי תקין, על ידי טיפוח וחיזוק גורמי הגנה והחוסן כמשקל נגד גורמי הסיכון.

ערוץ מרכזי בעיבוד טראומה ובטיפוח חוסן הוא בניית נרטיב לאירועים ולחוויות שהילדים חוו, וגילוי הכוחות שטמונים בהם, הן באמצעות משחק סוציו-דרמטי, והן על ידי הסיפור האישי שלהם, שהמחנכות מבנות עבורם. זיהוי הסיפור שהילדים מספרים בהתנהגותם, מאפשר למחנכות לראות את התנהגות הילדים בעיניים אמפתיות יותר, ומאפשר להן להתערב באופן מותאם לצרכי הילדים. העבודה עם נרטיבים מאפשרת גם למחנכות לספר את חוויותיהן, ולזהות את הכוחות וגורמי החוסן העומדים לרשותן.

מושב 4

בניית נרטיב של תיקון בגיל הרך: ממשבר לחוסן בעת קורונה

”כוחו של עפרון סגול”: סיפורים כשער ליצירת מרחבי העצמה בשעת משבר

נועה סיון יואלי, ראש הצוות הפדגוגי, המרכז ע"ש מרים רות לתרבות וספרות ילדים, מכללת אורנים - המכללה האקדמית לחינוך

הרציונל:

הקראת סיפורים בגיל הרך, תורמים לפיתוח מסוגלות רגשית, ומקדמים את יכולת הביטוי האישי והרגשי של הילדים. ספרי ילדים, סיפורים ושירים, מפגישים בין מציאות לדמיון ופותחים דלת לתהליכים חינוכיים משמעותיים עם הילדים. כל אלו רלוונטיים תמיד במעשה החינוכי הראוי, אך במיוחד בימים אלו, ימים המסיימים תקופה ארוכה ומתמשכת של משבר ובו - חוסר יציבות, חשש, חרדה וחוסר ודאות בגנים ובבית, עקב מגפת הקורונה.

הצוות החינוכי בגיל הרך, ובשותפות עם ההורים, יכול להשתמש בספרות הילדים כשער ליצירת תרבות של החלמה. כל זאת, דרך נרטיבים סיפוריים המעוררים מחדש תחושת מסוגלות פנימית, וניתן בעזרתם לפתח העצמה פנימית וחוסן.

המטרה:

השראה, המשגה, כלים ותכנים.

בהרצאה נכיר את משולש הזהב: הילד – המבוגר המשמעותי – והסיפור, אשר יחד עשויים לשקם את החוויה של הילד הרך, ולהביא מזור ומרפא דרך נרטיבים מחזקים. נציג ספרי ילדים איכותיים לגיל הרך, העשויים לתמוך בתהליכים הללו, ולחבר איתם למרחב חינוכי שבו עושר מילולי, אומנותי ותרבותי, חוויה רגשית משמעותית, דמיון וגם שעשוע.

מושב 4

בניית נרטיב של תיקון בגיל הרך: ממשבר לחוסן בעת קורונה

”מה כוח העל שלי?” עדויות של ילדים וילדות בגן בתקופת הקורונה

מיטל לייבוביץ-לוי, גננת משלימה בגליל המערבי, וגיליה דומיניץ, מנהלת גיל הרך בקיבוץ בית העמק

משבר הקורונה הביא לשינוי קיצוני בחייהם של ילדי הגן, ויצר עבורם תחושות של בדידות וירידה באיכות החיים איתן היו צריכים להתמודד, יחד עם ספיגת הקשיים איתם התמודדו שאר בני המשפחה (וייסבלאי, 2021).

בקרב ילדים בגיל הרך חלה נסיגה התפתחותית ברוב התחומים ההתפתחותיים הרלוונטיים לגיל זה. ניכר כי הילדים בגיל הרך בישראל חוו בתקופת הקורונה מצוקות רגשיות משמעותיות, אשר התבטאו בתחושות סטרס ובספיגה של תחושות המתח והמצוקה שחוו הוריהם. אלו, התבטאו ברגרסיות התנהגותיות, התפרצויות זעם, התנהגות נמנעת ותוקפנות (קסנר-ברוך ושות', 2021).

בנוסף, במהלך השנתיים האחרונות ניכר כי חלה פגיעה ברווחה הנפשית של ילדי ישראל – כלומר, מידת שביעות הרצון של הילדים מחייהם. מחקרים אשר בחנו את ההשפעות הרגשיות של משבר הקורונה על ילדי ישראל הצביעו על עלייה ברגשות שליליים, ירידה בתחושות אופטימיות ושביעות רצון לגבי ההווה והעתיד, ירידה בשביעות הרצון מהבריאות האישית, תחושת החופש וניצול זמנם הפנוי, וכן על עלייה בתסמינים קליניים של חרדה, דיכאון ופגיעה עצמית (דלי וסופר, 2021).

כחלק מתהליך העבודה בגננו לאורך השנים, ילדים יוצרים בקבוצות קטנות או כחידיים סיפורים. הסיפורים יכולים להיות מעולם הדמיון או מאירוע משמעותי שהם חווים. סביב משבר הקורונה, באופן טבעי, אחד הנושאים הבולטים שילדים בחרו להתמקד בו וליצור סיפור בעקבותיו הוא משבר הקורונה.

אנחנו אספנו את הסיפורים וראינו שבאופן לא מתוכנן כתיבת הסיפורים והעבודה בקבוצות קטנות, שנעשתה העניקה לילדים כלי התמודדות נוסף.

דרך הסיפורים הילדים גילו כוחות על להתמודדות ועיבדו את שחוו לאורך המשבר. בנוסף, הם גילו שיש להם אתגרים דומים. הסגרים והבידודים יצרו תחושה של בדידות וסביב עבודה משותפת נוצרה לכידות ושותפות.

ביבליוגרפיה

דלי, ני וסופר, בי (2021). ההשפעות הרגשיות של הקורונה על ילדים ונוער : נתונים מישראל ומהעולם. משרד החינוך, לשכת המדען הראשי.

<https://meyda.education.gov.il/files/LishcatMadaan/Emotionaleffects.pdf>

וייסבלאי, אי (2021). מערכת החינוך במשבר הקורונה. הכנסת, מרכז המחקר והמידע.

https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/a132460f-7682-eb11-810d-00155d0aee38/2_a132460f-7682-eb11-810d-00155d0aee38_11_17983.pdf

קסנר-ברוך, י, זיו, י' וסלע, אי (2021). פערים ותהליכי אי שוויון בגיל הרך בעקבות תקופת הקורונה. משרד החינוך, לשכת המדען הראשי.

<https://meyda.education.gov.il/files/LishcatMadaan/ChildhoodGap.pdf>

מושב 4

בניית נרטיב של תיקון בגיל הרך: ממשבר לחוסן בעת קורונה

”ופתאום את יכולה לדבר את זה”: עדויות של מטפלות ואימהות במעבר ממשבר לחוסן

ערין שופי, מנהלת מעון איריין בבית ג'אן

ההרצאה תתאר מעון פרטי בכפר בית ג'אן הנמצא בפיקוח משרד העבודה והרווחה וממוקם במבנה בן שלוש קומות ואת ההתמודדות שהתרחשה בו בתקופת משבר הקורונה, והשלכות ההתפתחותיות והרגשיות של המשבר על הילדים, המשפחות ונשות הצוות. חלק מהשלכות אלה כללו עיכובים התפתחותיים אצל הילדים ומצבי משבר אצל חלק מהמשפחות ונשות הצוות.

ההרצאה תכלול עדויות של אימא ושל מחנכת במעון אודות ההתמודדות שלהן בתקופת הסגרים, ותציג תהליך אימון שעברו הצוות והאימהות החל מתחילת שנת הלימודים בליווי מאמנת מקצועית (קואוצינג). התהליך יצר שינוי משמעותי בעל נראות בשטח, שתרגם רבות לאקלים במעון ולבינוי קהילה מכילה ותומכת.

מושבים מקבילים- רצועה שנייה 13:00 – 14:30

מושב 5

עדות במצלמה: קולנוע, אתיקה ועדות

יו"ר: ד"ר אריאל פרידמן וד"ר אוהד אופז, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

"עדות אתית כפרקטיקה של תבונה מעשית"

פרופ' דן גבע, המכללה האקדמית בית ברל

המעבדה לאתיקה היא ניסוי פדגוגי, עולמי, להתגבר, או, לכל הפחות, לסמן התייחסות קונקרטיה לבעיה מטאפיזית אקוטית. נכנה אותה: בעיית [טבעו של] הטוב.

רשומות ההיסטוריה מעידות כי שאלה זו הטרידה את האנושות ואת תולדות הפילוסופיה מקדמת דנא. מנקודת מבט פרגמטית האדם שואל: האם ניתן לי לדעת את הטוב? והפדגוג מוסיף ושואל: ואם כן, האם אפשר ללמוד "אותו"?

בעיה זו הינה מטאפיזית מיסודה מהטעם שהיא דורשת לשאול אודות ריבוא הדברים: האם יש טוב [בעולם]? שאלה המובילה בהכרח לשלוש שאלות קשות לא פחות: למה מתכוונים כאשר אומרים "יש", "לדעת" ו, "עולם".

בהנחה (עליה טרם הסכמנו) ש-"יש טוב" ושניתן לו לאדם בכלל לדעת משהו-על-משהו (גם על כך עוד לא הסכמנו) עולה שאלה מטרידה לא פחות, לפחות במובנה המעשי: האם אפשר ללמוד את הטוב על בסיס משותף לכל בני האדם? כלומר: "האם בני אדם יכולים להגיע להסכמה (אליה טרם הגיענו) לפיה אפשר לדעת את הטוב עבור האדם-באשר-הוא-אדם?"

למרבה הצער לא לידת הטכנולוגיה, לא התבססות השפע החומרי ולא ההבטחה לנצח באמצעות הרחבת חיי אנוש למרחבי החלל האינסופיים נתנו מענה לסוגיות אלו.

אור לזאת **המעבדה לאתיקה** מציעה שיטת לימוד וחקירה המבוססים על הציווי האניגמטי העתיק: **דע-את-עצמך!** נשאל: מה משמעותו? מה תפקידה של "עדות" בלוגיקה זו? והאם "התבונה המעשית" היא זאת שתצילינו?

בדברי, אבקש;

1. להציג את ההיגיון מאחורי שאלות אלו.
2. לתאר את אופיו הייחודי של הניסוי הפדגוגי של **המעבדה לאתיקה**.
3. להסביר את חשיבותה של הגישה המעשית (פרגמטית) לבעיה.
4. להציג דוגמית מתוך ארכיון תוצרי התהליך.

מתוך אלו אנסה לגזור תשובה רלוונטית לשאלה הגדולה שקאנט העמיד לפנינו: "למה ביכולתנו לקוות?"

מושב 5

עדות במצלמה: קולנוע, אתיקה ועדות

"עדויות נפגשות"

ד"ר אוהד אופז, ד"ר אנדראה פלוגר, ד"ר כריסטוף וויפרט, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך ואוניברסיטת ASH ברלין

פרויקט "עדויות נפגשות" מתקיים במכללת אורנים ובאוניברסיטת ASH בברלין מאז 2018. במהלך הקורס המתקיים באורנים נפגשות עדויות ממגוון קהילות יהודיות וערביות בגליל. באוניברסיטה בברלין, סטודנטים גרמנים הנאבקים להביא עדויות מן העבר המשותק פוגשים בכיתה עדויות מקהילות של מהגרים, מבקשי מקלט, יהודים אירופאים ועוד מיעוטים.

בשלב הראשון של הקורס הסטודנטים לומדים את הגישה האתית והאמפטית שדורי לאוב פיתח בתיעודן של עדויות של ניצולי שואה מתוך השוואה לגישות תיעוד עדויות אשר גובשו על ידי יוצרים משפיעים בקולנוע התיעודי. בשלב הבא, המעשי של הקורס, הם יוצאים אל קהילות האם מהן באו כדי לתעד סיפורים אישיים וזיכרונות ממשברים היסטוריים.

הצגתו של הפרויקט תחל בתיאור המהלך היצירתי חינוכי והרציונל עומד מאחוריו. בשלב הבא, לאחר הקרנה של קטעי עדויות שנוצרו על ידי סטודנטים מאורנים ומברלין יעלו מספר שאלות לדיון:

באילו אופנים יכולים הלימוד המחקר והיצירה של עדויות לתרום לטיפול יכולות הקשבה אמפטית? אלו ערוצי ביטוי מתפתחים ומשתכללים בתהליך זה? באילו אופנים הפרויקט עשוי לקדם הכרה בנרטיבים היסטוריים וחברתיים מושתקים ומוכחשים?

מושב 6

עדויות קורונה : האמת המדעית

יו"ר: ד"ר יהודה רוט, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

החתימה של המדע לאמת והשלכותיה על חיי היום יום

ד"ר יהודה רוט, ראש התוכנית לתואר שני בהוראת המדעים לחטיבה העליונה, מכללת אורנים

בפתיחת המושב נדון בשאלות מהי האמת? האם יש "אמת מוחלטת", "אמת יחסית", וכיצד יש לסווג את האמת המדעית? במציאות הנוכחית בה מגפת הקורונה נוכחת בחיינו, אנו נאלצים לקבל החלטה באם להתחסן או להימנע מהחיסון. שאלות כמו "האם יש השפעת קצרות וארוכות הטווח של החיסון על מצבנו הגופני?", או "האם החיסון מגן עלינו מהמגיפה?" מתגלות כבדות משקל ומכיוון שהחיסון הוא תוצר של מחקר מדעי טהור, נושא האמת המדעית הופך משאלה פילוסופית גרידא לסוגיה עם השפעות מרחיקות לכת על חיינו. בהרצאת פתיחה זו נדון בנושא האמת המדעית באמצעות ניתוח של מאמרים בהן פורסמו מחקרים על חיסון הקורונה.

מושב 6

עדויות קורונה : האמת המדעית

האמת והכזב (פייק) במגפת הקורונה

ד"ר שי שפיר, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

בעידן התקשורת של היום, ובנוכחות מגפת הקורונה בפרט, הציבור חשוף למבול של מידע המופץ באמצעי התקשורת השונים. בהרצאה נבחר נקודות שונות מהפרסומים הנוגעות למגיפה ונבחן אותן, באמות מידה מדעיות. נראה איזה מפרסומים אלו אמיתיים, מדעיים, ואיזה כוזב.

מושב 6

עדויות קורונה : האמת המדעית

מאפיינים תרבותיים והתנהגותיים בנושא התחסנות לקורונה בחברה הערבית

ד"ר שריף גאנם, מומחה להנדסה גנטית ועוסק בפיתוח של תרופות. מרצה ומדריך פדגוגי במכללת סכנין

החברה הערבית בישראל מתאפיינת בשילוב ייחודי של מבנה תרבותי מסורתי לצד חשיפה למאפיינים תרבותיים מערביים. אפידמיית הקורונה יצרה אתגר בקרב הקהילה לגבי קבלת החלטה לקבלת החיסון. מעדויות אישיות של אישים בציבור הערבי, ניתן להבחין בשלוש תתי קבוצות המאופיינות דרך החלטתן אם להתחסן. הקבוצה הראשונה, המורכבת ברובה מאנשים עם השכלה אקדמית ומאופיינת בדפוס ההתנהגות מערבי, התקבלה החלטה להתחסן במהירות. הקבוצה השנייה היא קבוצת המשפחות המסורתיות, להן היה קושי בהחלטה אם להתחסן. הקבוצה האחרונה היא זו העומדת על הגדר והמאמץ ההסברתי-תקשורתי הביא לשינוי בדפוס ההתנהגות וסייעה בקבלת ההחלטה, להתחסן. במפגש יוצגו התפיסות השונות.

מושב 6

עדויות קורונה : האמת המדעית

עובדות, תחושות בטן וקורונה

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר, המכון הישראלי לדמוקרטיה

מגפת הקורונה הוכיחה את הצורך במדיניות מבוססת עובדות אך בה בעת היא הדגישה את חולשתה של מערכת קבלת החלטות בהקשר זה. בהרצאה נסקור את המערכות השונות ונראה כיצד :

- חוסר במערכות ניתוח ואיסוף מידע מתאימות,
- היעדר מדיניות וקנה מידה לקבלת החלטות על בסיס מידע
- לעיתים אפילו שימוש לרעה שבמתודולוגיות בנייתן מידע לקבלת החלטות, פוגעים ביכולת לקבלת החלטות ראויה ונכונה.

מושב 7

עדות ושפה: יוצרים בעלי צרכים מיוחדים שוברים מחסומים

יו"ר: ד"ר רימא בראנסה, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

סיפורי חיים ושבירת מחסומים בקובץ הסיפורים בין העננים (בין אלע'מאס) מאם בעלת קשיי ראייה

ד"ר רימא בראנסה, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

ההרצאה תעסוק בחקר יצירות בעלי צרכים מיוחדים בראיה, מתוך קובץ הסיפורים הקצרים שהוציאה עמותת אלמנארה לבעלי צרכים מיוחדים בראיה, פרי עתם של כותבים קשיי ראייה. החוקרת תנתח את הסיפורים ותדגיש את ההשתקפות הטיקסטואלית לקושי, למאבק ולגבורה של הכותבים תוך כדי ציטוט מהסיפורים עצמם.

מושב 7

עדות ושפה: יוצרים בעלי צרכים מיוחדים שוברים מחסומים

לשבור את גבולות הגוף: קריאה ברומן שבוי בתוך הגוף מאת פאדי אבו שקארה

ד"ר אליף פראנש, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

ההרצאה תעסוק בניתוח הרומן "שבוי בתוך הגוף" מאת הסופר פאדי אבו שקארה, בדגש על הציורים הבולטים במאבקו של הסופר במגבלות הגופנית אך בתעוזת הרוח. ההרצאה תתייחס לתוכן ולמבנה הרומן תוך כדי ציטוט מתוכו והקראה לקטעים רלוונטיים.

מושב 7

עדות ושפה: יוצרים בעלי צרכים מיוחדים שוברים מחסומים

דיאלוג בין סופרות: "כדי שנוכל להמשיך ולהתמיד"

ד"ר ראוייה ברבארה, מפמ"ר הוראת הערבית לערבים ואורנים – המכללה האקדמית לחינוך

הסופרת ראוייה ברבארה במפגש ספרותי מרגש, תערוך מפגש ספרותי עם המחברת איבתיסאם ג'ראדאת אודות ספרה: על מנת שנוכל להתמיד ולהמשיך, שבו היא מגוללת את סיפור איבוד ראייתה.

ברבארה תציג שאלות הקשורות לפעולת הכתיבה, לסגנון הכתיבה ולשפת הספר.

מושב 8

"בין התמודדות לעדות": פגיעות מיניות בילדים במבט אישי, חינוכי ותרבותי

יו"ר: ד"ר לורה סיגד, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

זה כמו אגרוף בבטן": מבט רב תרבותי על ניפוץ אשליית המוגנות בקרב אנשי חינוך בעקבות פגיעה מינית בתלמידים

ד"ר לורה סיגד, ראש התכנית חינוך לתלמידים בסיכון ובהדרה, מכללת אורנים, פרופ' דפנה טנר, האוניברסיטה העברית בירושלים, ד"ר אפרת לוסקי-וויסרוז, בית הספר לעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית, מכללת אורנים, גב' דניאל רועה, דוקטורנטית בבית הספר לעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית

אנשי ונשות חינוך ניצבים בחזית ההתמודדות עם פגיעות מיניות בתלמידיהם, בהיותם לעיתים קרובות הראשונים להיחשף אליהן. כאשר מדובר בפגיעה מינית המתרחשת בהקשר תרבותי ייחודי, הם אף נדרשים לאתגרים נוספים. הצגה זו תאפשר הצצה לעומק החוויה של אנשי ונשות החינוך הנחשפים לפגיעה, לאור ממצאי מחקר שהתחקה אחר עדויותיהם של למעלה מ- 120 אנשי חינוך ממגוון דיסציפלינות ותרבויות. החשיפה וההתוודעות לפגיעות מיניות בקרב תלמידיהם נחו בקרב אנשי ונשות החינוך כ-"ניפוץ אשליה" באשר לעולם כמרחב צפוי ומוגן עבור ילדים; התפכחות שיש בה כאב, פחד, ובדידות, ברמה האישית והמקצועית כאחד. יחד עם זאת, אנשי החינוך אינם עומדים מנגד, ותריום אחר הזדמנויות לתיקון. בהצגה זו נביא את העדויות מכלי ראשון ונגזור מתוכן תובנות באשר למקומן המכריע של הקהילה התרבותית והבית-ספרית; כמו גם מערכת החינוך- בעיצוב מעטפת תמיכתית לאנשי חינוך במצבים מעין אלה.

מושב 8

"בין התמודדות לעדות": פגיעות מיניות בילדים במבט אישי, חינוכי ותרבותי

"הסיפור שלך חשוב": כיצד מתן עדות ציבורית יכולה לשנות מדיניות ביחס לפגיעה מינית בתקופת הילדות

פרופ' כרמית כץ, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת תל אביב, מנהלת תחום המחקר במכון חרוב

בחודש דצמבר האחרון הוגש דוח הוועדה הציבורית לשינוי מדיניות ביחס לפגיעה מינית בתקופת הילדות לנשיא מדינת ישראל ורעייתו. במוקד חזון הוועדה שני מושגים מרכזיים. הראשון, למידה מן העבר, מושג אשר בבסיסו התפיסה כי חברה מוסרית היא חברה שלומדת מתוך אירועי העבר, מכירה בעוולות שנעשו ולוקחת עליהן אחריות ציבורית. המושג השני הוא צדק מעברי אשר בבסיסו טמונה התפיסה כי הכרה בידע הייחודי של נפגעים תקדם תהליכי עשיית צדק. כך, יצרה הוועדה הציבורית פלטפורמה ייחודית למתן עדות למי שעבר פגיעה מינית בילדותו מתוך מטרה לבחון וללמוד מעדויות אלה את האופנים בהם צריך לשנות את המדיניות הקיימת. במהלך שנה (בין ספטמבר 2020 לספטמבר 2021) שמעו חברי הוועדה הציבורית 505 עדויות מבוגרים, מעל גיל 18, מהקשרים שונים של החברה הישראלית שעברו פגיעה מינית בילדות. על בסיס עדויות אלה, נכתב דוח הוועדה אשר מספק הצצה לסיפורים הייחודיים ומציג את מסקנות חברי הוועדה ביחס לשינוי שצריך להיעשות ברמת המדיניות והשיח החברתי ציבורי.

במסגרת ההצגה בכנס תציג פרופ' כץ את חזון הוועדה, אסטרטגיית הפעולה שלה כמו גם לתובנות מרכזיות מתוכה. באופן ספציפי, תתייחס פרופ' כץ לאחריות מערכת החינוך בהגנה על ילדים ותשפוך אור על סוגיות שעליהן הצביעו הנפגעות והנפגעים, וחשוב שיהיה בהן שינוי כדי שילדים יזכו לחיות חיים בלי אלימות מינית וכדי שאם, חלילה, ילד יחווה פגיעה מינית הוא יקבל מהמדינה את השירותים הראויים ביותר.

מושב 8

"בין התמודדות לעדות": פגיעות מיניות בילדים במבט אישי, חינוכי ותרבותי

יצירה: צפייה בקטע מהסרט התיעודי "דומא" (2011) ומפגש עם הבימאית

עביר זייבק חדאד, אשת קולנוע ותאטרון, במאית, שחקנית ומפיקה; מרצה בכירה במכון הערבי במכללה האקדמית בית ברל

דומא (בערבית: *دوما*، שמשמעותו "בובות") הוא מסע בעקבותיה של הפגיעה המינית המודחקת בחברה הערבית. עביר, יוצרת הסרט, מחליטה לקחת מצלמה ולצאת למסע מצפון הארץ עד לדרומה לתיעוד נשים ערביות נפגעות אלימות מינית. במסעה היא פוגשת חמש גיבורות, המעיזות לחשוף את סיפוריהן הכמוסים ואת האלימות המינית שחוו במעגל המוכר של משפחותיהן ומכריהן. כולן מחפשות את הדרך לבטא ולנפץ את מערכות ההשתקה שהופעלו עליהן מצד בני משפחותיהן והחברה כולה.